

ODPR TOKODNA PROGRAMSKA OPREMA V EVROPSKI UNIJI

Povzetek

Junij 2020

ODPRTOKODNA PROGRAMSKA OPREMA V EVROPSKI UNIJI

Projektna skupina

Michał Kazimierczak, ekonomist, EUIPO

Altair Breckwoldt Jurado, pripravnik, EUIPO

Nathan Wajsman, glavni ekonomist, EUIPO

Avtorji se zahvaljujejo Catalini Martínez iz španskega državnega raziskovalnega sveta (CSIC) in Alexu Sanderju iz fundacije Free Software Foundation Europe za koristne pripombe k prejšnji različici tega poročila.

Avtor naslovne ilustracije: Gerd Altmann. Za uporabo ilustracije veljajo licenčna pravila Pixabay Licence <https://pixabay.com/es/service/license/>

POVZETEK

Uredba št. 386/2012 nalaga Evropskemu opazovalnemu uradu za kršitve pravic intelektualne lastnine (v nadaljnjem besedilu: opazovalni urad) naloge za izboljšanje razumevanja vrednosti pravic intelektualne lastnine (PIL) in spodbujanje izmenjave informacij o novih konkurenčnih poslovnih modelih, ki širijo zakonito ponudbo kulturnih in ustvarjalnih vsebin. V okviru teh pristojnosti pripravlja raziskovalna poročila, ki nudijo informacije o različnih okoliščinah uporabe pravic intelektualne lastnine ter njihov pomen za posamezna podjetja in evropsko gospodarstvo. To poročilo obravnava odprtokodno programska opremo (OKPO), saj se ta pogosto obravnava kot alternativen način za organizacijo inovacij v industriji programske opreme.

V njem je analizirano, v kakšnem obsegu komercialna podjetja v evropskem sektorju programske opreme uporabljajo licence odprtokodne programske opreme in kako ta podjetja uporabljajo formalne pravice intelektualne lastnine za ohranjanje svojih poslovnih modelov z uporabo odprtokodne programske opreme.

Odprtokodna programska oprema se je pojavila kot odziv na razvoj industrije programske opreme, posebnost inovacij v tem sektorju in negotovosti v zvezi z zaščito pravic intelektualne lastnine pri programski opremi. Posamična narava inovacij na področju programske opreme omogoča lažjo ponovno uporabo izvorne kode. Pomen mrežnih gospodarstev spodbuja rešitve, ki povečujejo širše razširjanje programske opreme. Priljubljenost odprtokodne programske opreme izvira iz želje po souporabi programske opreme, ki je vladala med prvimi skupnostmi razvijalcev programske opreme. Programska oprema ima tudi nekatere posebne značilnosti, ki se ne ujemajo vedno najbolje s sedanjim sistemom varstva pravic intelektualne lastnine. To lahko pripelje do preusmeritve poslovnih dejavnosti, ki se ne osredotočajo več samo na programska opremo kot tako, ampak na proizvode in storitve, ki dopolnjujejo programska opremo. Takšen razvoj vpliva na poslovne modele programerskih podjetij in na to, kako ta uporabljajo pravice intelektualne lastnine za ohranjanje teh poslovnih modelov.

Ta študija prispeva zlasti k analizi rezultatov ankete, opravljene na vzorcu 1 364 podjetij s sedežem v EU, ki so dejavna v sektorju programske opreme. Ta analiza kaže, da je odprtokodna programska oprema postala sestavni del poslovnih modelov programerskih podjetij. Večina teh podjetij spodbuja svoje zaposlene, da med svojim delovnim časom razvijajo ali uporabljajo odprtokodno programska opremo. V zadnjih letih je večina podjetij, ki so sodelovala v anketi, ohranila ali povečala svojo udeležbo pri razvoju ali uporabi odprtokodne programske opreme. Ta oprema prinaša namreč nekaj oprijemljivih koristi, ne le nižjih stroškov. Podjetja imajo lahko z vključitvijo odprtokodne programske opreme v svoje poslovne modele strateške prednosti, povezane s širšim razširjanjem programske opreme in večjim naborom znanj, ki jih lahko izkoristijo. Rezultati ankete kažejo, da odprtokodna programska oprema ne omejuje, temveč širi poslovne priložnosti za programerska podjetja, saj jo večina teh podjetij obravnava kot priložnost in ne kot grožnjo njihovemu poslovnemu modelu. V ta sektor vstopa veliko podjetij in mnoga novoustanovljena podjetja navajajo, da je imela pri njihovi odločitvi za ustanovitev podjetja pomembno vlogo ravno odprtokodna programska oprema. Za več kot tretjino mladih podjetij, v katerih razvijajo ali uporabljajo odprtokodno programska opremo, je bil ravno obstoj tovrstne programske opreme bistvenega pomena za zagon dejavnosti.

Podjetja, ki svojim zaposlenim omogočajo, da med delovnim časom sodelujejo pri razvoju odprtokodne programske opreme, so nekoliko bolj skeptična glede sedanjega sistema varstva pravic intelektualne

lastnine kot njihovi kolegi, ki so manj vključeni v tovrstni razvoj. Vendar so neformalni in formalni načini varstva intelektualne lastnine pomembni za njihovo zmožnost pretvorbe tržnih priložnosti, povezanih z odprtokodno programsko opremo, v dobičkonosne poslovne modele. Anketa kaže, da večji kot je delež prihodkov, ki izhajajo iz prodaje licenc med podjetji, ki razvijajo odprtokodno programje, intenzivneje se uporabljajo lastniške licence. Podjetja, pri katerih je delež prihodkov od prodaje licenc sorazmerno nižji, pogosteje uporabljajo nelastniške licence za distribucijo programske opreme. Njihovi razlogi za prispevanje k odprtokodni programski opremi vseeno izhajajo iz zaščite intelektualne lastnine, vgrajene v storitve in izdelke, ki dopolnjujejo odprtokodno programje. Med temi podjetji je najbolj priljubljena strategija razvoj storitev, ki dopolnjujejo odprtokodno programsko opremo, ali vključevanje te programske opreme v točno določene proizvode.

Pri uporabi in ocenjevanju učinkovitosti različnih ukrepov za zaščito intelektualne lastnine je mogoče zaznati določene razlike, odvisno od zanimanja za odprtokodno programsko opremo. Medtem ko se podjetja, ki ne uporabljajo odprtokodne programske opreme, bolj zanašajo na patente, poslovne skrivnosti in modele, se podjetja, ki razvijajo odprtokodno programje, bolj zanašajo na avtorske pravice, imena internetnih domen in neformalne ukrepe za zaščito intelektualne lastnine. Delež uporabe blagovnih znamk je v obeh skupinah podjetij skoraj enak. Razlika med podjetji ni tako očitna pri oceni učinkovitosti različnih ukrepov za zaščito intelektualne lastnine. Med podjetji, ki razvijajo odprtokodno programsko opremo, je namreč delež podjetij, ki ocenjujejo avtorske pravice, blagovne znamke in modele kot učinkovite ukrepe za zaščito svojih proizvodov in storitev, višji kot med podjetji, ki ne uporabljajo tovrstne programske opreme. To kaže, da se podjetja, ki sodelujejo pri razvoju odprtokodne programske opreme, lahko odrečejo lastniškemu licenciranju te programske opreme, in se oprejo na zaščito intelektualne lastnine pri drugih delih svojih poslovnih modelov.

Analiza odgovorov ankete je pokazala, da je odločitev podjetij, ali bodo sodelovala pri razvoju odprtokodne programske opreme, povezana s pragmatizmom v zvezi z njenimi nižjimi stroški in strateškimi prednostmi, ki izhajajo iz decentraliziranega postopka razvoja odprtokodnega programja, ne pa z ideološkimi razlogi. Razvoj in uporaba programske opreme pod licenčnimi pravili odprte kode prinašata prednosti podjetjem, saj jim odpirata nove poslovne priložnosti za storitve in proizvode, ki dopolnjujejo odprtokodno programsko opremo. Prednosti prinašata tudi skupnostim razvijalcev odprtokodne programske opreme, saj komercialni interes podjetij zagotavlja stabilnejšo in dolgoročnejšo perspektivo za razvoj odprtokodnega programja.

Upravljanje odprtokodne programske opreme in učinkovitost poslovnih modelov, ki temeljijo na tovrstni prosto dostopni programski opremi, sta močno odvisna od spoštovanja odprtokodnih licenčnih pravil in avtorskih pravic pri uporabnikih. To potrjuje vsestranskost sedanjega sistema pravic intelektualne lastnine, ki omogoča pojav novih metod na področju upravljanja inovacij, ki prispevajo k širšemu razširjanju inovativnih proizvodov, hkrati pa podjetjem omogočajo, da izkoristijo svoje inovacije.

ODPR TOKODNA PROGRAMSKA OPREMA V EVROPSKI UNIJI